

ע"פ 4743/22 - מדינת ישראל נגד פלוני

בית המשפט העליון בשבתו כבית משפט לערעורים פליליים

ע"פ 4743/22

ע"פ 4811/22

כבוד השופט י' עמית
כבוד השופט נ' סולברג
כבוד השופטת ר' רונן

לפני:

מדינת ישראל

המערערת בע"פ 4743/22
והמשיבה בע"פ 4811/22

נגד

פלוני

המשיב בע"פ 4743/22
והמערער בע"פ 4811/22

ערעורים על הכרעת הדין (מיום 26.4.2022) ועל גזר
הדין (מיום 9.6.2022) של בית המשפט המחוזי
בנצרתבת"פ 30393-02-21 שניתנו על-ידי כבוד
השופט ג' צפריר

(4.8.2022)

ז' באב התשפ"ב

תאריך הישיבה:

עו"ד סיגל בלום

בשם המערערת בע"פ 4743/22
והמשיבה בע"פ 4811/22

עו"ד ראפימסאלחה

בשם המשיב בע"פ 4743/22
והמערער בע"פ 4811/22

שני ערעורים מאוחדים לפנינו - ערעור על הכרעת הדין של בית המשפט המחוזי בנצרת (כב' השופט ג' צפריר), מיום 26.4.2022, וערעור על גזר הדין מיום 9.6.2022 בת"פ 30393-02-21 (המערער על הכרעת הדין ייקרא להלן: המערער; המערערת על גזר הדין תיקרא להלן: המדינה).

עובדות כתב האישום

1. על פי הנטען באישום הראשון, עובר ליום 21.10.2020 קשר המערער קשר יחד עם שני אחרים להצית כלי רכב הנמצאים באולם התצוגה של חברת "ליס קאר" שבנוף הגליל (להלן: אולם התצוגה). לשם מימוש תוכניתם, הצטיידו המערער ושותפיו בפטיש גדול, באקדח או בחפץ הנחזה להיות אקדח, ובמיכל בנפח של 16 ליטר, אותו מילאו בבנזין. ביום 21.10.2021, בסמוך לשעה 01:54, הגיעו המערער ושותפיו ברכב אל אולם התצוגה. השלושה ירדו מן הרכב, כאשר הם עוטים מסכות על פניהם וכפפות על ידיהם. נהג הרכב כיוון את האקדח או החפץ הנחזה להיות אקדח אל עבר הכביש, כאשר המערער אחז בידיו את מיכל הבנזין. השותף השלישי ניפץ את דלת הזכוכית של אולם התצוגה באמצעות הפטיש. אז, נכנס המערער לאולם התצוגה, שפך כמות גדולה של בנזין על שלושה רכבי יוקרה, והצית את הבנזין שהתלקח במהירות, כך שהדלקה גרמה לנזקים כבדים לרכבים ולאולם התצוגה בסך כולל של למעלה ממיליון ₪. המערער, שהאש אחזה בידיו, חזר אל הרכב יחד עם שותפיו, והשלושה נמלטו מהמקום, כאשר כל אותה העת, האש המשיכה לאחוז במערער כשהוא בתוך הרכב.

בגין המעשים המתוארים לעיל - כפי שנחזים בסרטון ממצלמות האבטחה במקום - יוחסו למערער בכתב האישום עבירות של הצתה, לפי סעיף 448(א) בצירוף סעיף 29(ב) לחוק העונשין, התשל"ז-1977 (להלן: החוק); התפרצות לבניין שאינו מקום מגורים או תפילה, לפי סעיף 407(ב) בצירוף סעיף 29(ב) לחוק; והסתייעות ברכב לביצוע פשע, לפי סעיף 43 לפקודת התעבורה [נוסח חדש], התשכ"א-1961, בצירוף סעיף 29(ב) לחוק.

2. על פי המפורט באישום השני, ביום 28.1.2021, עת נחקר המערער במשטרה, בין היתר בעניין האירוע המתואר באישום הראשון, ניצל המערער את יצאת החוקר מן החדר, לזמן קצר, ונטל את מכשיר הטלפון הנייד שנתפס בביתו ואשר היה בתוך אחת המעטפות המשטרתיות, והכניסו לכיסו. בעת שהוכנס לתאו בבית המעצר נתפס הטלפון הנייד בכליו.

בגין המעשה המתואר, יוחסה למערער בכתב האישום עבירה של שיבוש מהלכי משפט, לפי סעיף 244 לחוק.

הכרעת דינו של בית המשפט המחוזי

3. ביחס לאישום הראשון, קבע בית המשפט המחוזי, לאחר שמיעת ראיות, כי הוכח מעבר לכל ספק סביר שהמערער התפרץ, יחד עם אחרים, לאולם התצוגה והציתו בכוונה להצית את הרכבים הנמצאים בתוכו. בהכרעת הדין פרס בית המשפט המחוזי בהרחבה את התשתית הראייתית הענפה אשר הובילה להרשעת המערער במרבית העבירות שיוחסו לו. בכלל זה, בחן בית המשפט המחוזי את סרטוני מצלמות האבטחה שתיעדו את האירוע ההצתה; פריטי לבוש שנמצאו כשעתיים לאחר ההצתה במערום בסמוך לאולם התצוגה, אשר חלקם היו שרופים ועם שיירי בנזין או פרופיל DNA של המערער; את מחקרי התקשורת של הטלפונים שנתפסו ברשות המערער; את עדויות הרופאים שבדקו את כוויות המערער בידיו; ואת עדויות חוקרי המשטרה ועדים נוספים. לבסוף, הרשיע בית המשפט המחוזי את המערער בעבירת ההצתה, ובעבירה של התפרצות לבניין שאינו מקום מגורים או תפילה. לצד זאת, המערער זוכה מעבירה של הסתייעות ברכב לביצוע פשע, שעה שלא הוכח שמעשיו מקיימים את יסודות העבירה.

באשר לאישום השני, בית המשפט המחוזי קבע כי המערער היה מודע לכך שהטלפון הנייד הוא מוצג שנתפס לצורך החקירה, ושמעשהו עלול להביא לפגיעה בחקירה. על כן, המערער הורשע גם בעבירה של שיבוש מהלכי משפט.

4. בערעורו על הכרעת הדין טוען המערער כי אין במארג הראייתי שפרסה המדינה כדי לבסס את מעורבותו באירוע ההצתה, ואת המעשים שיוחסו לו, מעבר לספק סביר. בדיון שהתקיים בפנינו, הדגיש בא כוחו של המערער, כי לדידו, משקלה של כל אחת מהראיות הנסיבתיות הוא אפס, ולכן הסכימה של סך הראיות אינה יכולה להביא להרשעת המערער. נטען, בין היתר, כי הכרעת הדין מבוססת על השערות וכי בית המשפט קמא התעלם מכך שלמערער לא היה מניע לביצוע העבירות. בהקשר זה הצביע המערער על כך שהבעלים של אולם התצוגה נקב בשמותיהם של מספר גורמים שיש להם אינטרס להתנכל לו, אך המערער אינו ביניהם. עוד נטען כי הגרביים השרופות אשר עליהם נמצא פרופיל ה-DNA של המערער, נתפסו תשע שעות לאחר האירוע, קילומטר מאולם התצוגה, כך שאין מדובר בממצא שנמצא בזירה ועל כן אין מקום לזקוף ממצא זה לחובתו; כי דווחו אירועי שריפה נוספים בליל ההצתה, וייתכן שהממצאים שנתפסו קשורים להם; כי אם היה זה המערער שביצע את ההצתה, הרי שמן הסתם היו מוצאים כוויות נרחבות על כל גופו לנוכח הנזק שנגרם לבגדים שנמצאו ולמצער, הכוויות בידיו היו חמורות בהרבה; כי פרטי הלבוש שנמצאו לא שייכים למערער וקיימת התאמה נמוכה-בינונית לכך שמדובר בבגדים ששימשו את המצית לפי הסרטונים; כי קיימת אי התאמה בזמנים בין המצלמות השונות והאיכונים; וכי אין איכון טלפוני המעיד כי המערער שהה במועד האירוע בנוף הגליל. עוד נטען כי אילו ביקשו המציתים האלמונים לברוח לדבוריה, לא היה הגיון שיעשו כן דרך עין מאהל, כי אין דרך שמחברת בין עין מאהל לבין דבוריה, וכי קיימת דרך קצרה יותר להימלט ממקום האירוע לדבוריה (חניון צ'רצ'יל).

5. שמענו בקשב רב את טיעוני המערער ולא מצאנו בהם ממש. נקדים אפוא אחרית לראשית ונאמר כי דין הערעור על הכרעת הדין להידחות, באשר כנגד המערער עומד מארג ראייתי עשיר של ראיות המצביעות על אשמתו, וכי הגנתו בבית המשפט קמא הייתה הגנת סרק. הצטברותן של הראיות הנסיבתיות, מובילה למסקנה אחת ויחידה ולפיה המערער ביצע את המעשים בהם הורשע מעבר לכל ספק סביר. מאחר שהדברים פשוטים, נסתפק בהצגה קצרה של מכלול הראיות שהובילו להרשעת המערער והמעידות באופן חד וברור על אשמתו.

6. מצלמות האבטחה קלטו היטב את שלוש הדמויות שעשו דרכן אל אולם התצוגה. אחת הדמויות החזיקה ג'ריקן דלק, שפכה את תוכנו על הרכבים ועל רצפת האולם, וניתן לראות כי אותה דמות פוסעת בתוך שלוליות הדלק שאך לפני שניות ספורות נשפך מהג'ריקן. ניתן לראות את האש שהוצתה כשהיא מתלקחת במהירות ואוחזת בשתי כפות ידיו של המצית הביש גדא, וכאשר נמלטים השלושה אל רכב המזדה השחור שהמתין בחוץ, ניתן לראות אש בתוך המכונית הנמלסת. המשטרה ערכה סריקות בכיוון רחוב מעלה יצחק שאליו נחזה הרכב נמלט, וכשבע שעות לאחר ההצתה,

במרחק של כקילומטר מזירת ההצתה, נמצא מערום של פריטי לבוש מהם נדף ריח חזק של דלק. המערום כלל טריינינג חרוך ושרוף בחלקים שונים, ואשר דומה לטריינינג שבו התהלך האלמוני המצית שנחזה בסרטוני האבטחה המצולם בסרטונים; נעליים חרוכות בצבע שחור מידה 44 וחצי; ומסיכת סקי שחורה. המשטרה המשיכה בסריקות, וכשעתיים לאחר מכן, במרחק של מטרים ספורים ממקום מציאת מערום פריטי הלבוש, נתפס זוג גרביים לבנות שרופות בחלקן.

7. האם אותו מצית ביש-גדא, "שהצליח" להצית גם את עצמו, הוא המערער שלפנינו, שנעצר כחמישה חודשים לאחר האירוע?

כפי שנראה להלן, לפנינו שורה של ראיות נסיבתיות שמובילות אל המערער.

(-) הטריינינג שנתפס במערום פרטי הלבוש - במכשיר הטלפון הנייד של המערער, שנתפס בביתו, נמצאה תמונה בה הוא נחזה כלובש טריינינג הדומה לזה שבו התהלך המצית במצלמות האבטחה של אולם התצוגה, ולטריינינג שנתפס בשטח. מומחית מז"פ קבעה כי נמצאה התאמה חלקית בין הטריינינג שבו צולם המערער לבין זה שלבש המצית ולזה שנמצא במערום בגדים בסמוך למקום ההצתה.

(-) הנעליים שנתפסו - נקבע על ידי מומחית מז"פ כי קיימת תמיכה בינונית שהנעליים שנתפסו, אשר נמצאו שרופות בחלקן ואותרו עליהן שיירי בנזין, מתאימות לנעליים שצולמו באירוע. מידת הנעליים תואמת את מידת נעליו של המערער, והמערער לא שלל את האפשרות שהיו לו נעליים מסוג זה.

(-) DNA על הגרביים שנתפסו - על הגרביים שנתפסו, שכאמור היו שרופות בחלקן ואותרו עליהן שיירי בנזין, נמצא פרופיל DNA התואם את הפרופיל של המערער בשכיחות של אחד למיליארד פרטים. כאמור, הגרביים נמצאו על ידי המשטרה כתשע שעות לאחר איתור מערום פרטי הלבוש, באותו צד של הכביש, באותה מדרכה, במרחק של קילומטר מאולם התצוגה. התקשיתי לרדת לסוף דעתו של המערער שטען כי המרחק בזמן ובמקום של הגרביים החרוכות מזירת האירוע, מאיין את משקלו של הממצא. המערער לא נתן כל הסבר או תרחיש אפשרי למציאת גרביו השרופות, עם DNA שלו, בסמוך למקום ביצוע ההצתה. אילו שאלנו אדם מן היישוב, מה הסיכוי שגרביים חרוכות עם DNA שלו יימצאו מחוץ לביתו, השאלה הייתה נתקלת מן הסתם בהרמת גבה. קל וחומר כאשר הגרביים החרוכות נמצאות בסמיכות זמן ומקום לזירת הצתה. לדידי, המדובר בראיית זהב, אך כפי שנראה להן, ראייה זו אינה עומדת בבדידותה.

(-) הכוויות על ידיו של המערער - בסרטון מצלמות האבטחה נראות ידיו של המצית כשהן עולות באש והמצית משליך כפפה בוערת מידו ממש לפני עלייתו לרכב המזדה. בסרטון ניתן לראות כי בעת מנוסת הרכב מהמקום, בוערת אש במושב האחורי במקום בו יושב המצית.

הנה, צירוף מקרים מפתיע. ההצתה התרחשה ביום 21.10.2020 ובימים 25.10.2020 ו-26.10.2020, פנה המערער לקופת חולים על מנת לקבל טיפולים רפואיים בשל כוויות בידי, כאשר הוא חבוש בשתי ידיו וסובל מכוויות בדרגה 2, לדבריו, לאחר שנכווה ממי רדיאטור רותחים יומיים לפני כן.

(-) מסלול נסיעת הרכב - הרכב אשר שימש את שלוש הדמויות שנראות בסרטוני האבטחה, נראה לאחר ההצתה נוסע לכיוון מעלה יצחק. כאמור, מערום הבגדים נתפס במרחק של קילומטר מזירת ההצתה, לכיוון הדרך המובילה מעין מאהל לדבוריה ולא נצפה במצלמות רכב אחר מאותו הסוג באותם רגעים. כמו כן, טלפון ששימש את המערער אוכן לשעות 01:59 - 02:08 בדרך המובילה מעין מאהל לדבוריה, מקום מגוריו של המערער, באופן שמתיישב עם מסלול נסיעת הרכב.

בית המשפט קמא העלה מיוזמתו את עובדת אי ההתאמה בזמנים המתועדים בסרטונים השונים. ברם, המדובר באי התאמות של דקות ספורות לכאן או לכאן, כאשר ידוע לנו שהדיווח למשטרה על האש המשתוללת באולם התצוגה היה בשעה 01:54, כך שהגיוני להניח כי חלפו מספר דקות מההצתה עצמה ועד לדיווח. המדובר אפוא בעניין טכני גרידא שאין לו נפקות בענייננו.

(-) הטלפון הנייד שנתפס בבית המערער - משהזכרנו את איכון הטלפון, נספר כי מכשיר טלפון אשר נתפס בבית המערער, מסוג נוקיה (להלן: מנוי 927), הותקן בין החודשים יוני לנובמבר שנת 2020, ואין חולק כי הוא שייך למערער. מנוי 927 לא היה בשימוש יומיומי והנה, קרוב למחצית ההתקשרויות במנוי 927 בוצעו במהלך 24 השעות עובר להצתה ולאחריה, ולמעלה ממחציתן בוצעו בסמוך להצתה, בשעות הלילה, אל קרובי משפחתו וחברו של המערער. שיחות אלו מאוכנות במקום ובזמן המתיישב עם מסלול נסיעת הרכב, כעולה מהמצלמות וממיקום מערום הבגדים.

(-) המערער שתק בחקירתו הראשונה - שתיקה זו ניתן לזקוף לחובתו כראיית חיזוק.

(-) טענת אליבי לא הוכחה - לנוכח הצטברות הראיות, ניתן היה לצפות כי המערער יעלה טענת אליבי מפורטת בחקירתו, ולמצער, בתשובה לכתב האישום. בהקשר זה אזכיר את הוראות סעיף 152 (ג)-(ד) לחוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], התשמ"ד-1984 הקובעות כלהלן:

תשובת הנאשם לאישום

152 (א)...

(ב)....

(ג) בית המשפט יסביר לנאשם שאם ברצונו לטעון טענת "במקום אחר הייתי" - כטענה יחידה או בנוסף לאחרות - עליו לעשות כן מיד, ויסביר לו את תוצאות הימנעותו מעשות כן, כאמור בסעיף קטן (ד), הכל זולת אם ראה בית המשפט שאין מקום לטענה האמורה.

(ד) משלא טען הנאשם מיד "במקום אחר הייתי", או שטען ולא ציין את המקום האחר, לא יהיה רשאי להביא ראיות - בין עדות עצמו ובין ראיות אחרות - כדי להוכיח טענה כאמור אלא ברשות בית המשפט.

רק בעדותו בבית המשפט, טען המערער לראשונה, שבזמן אירוע ההצתה שהה בחתונה משפחתית בכפר אום

אל גאנם. אך האם בכלל הייתה חתונה במועד זה? המערער לא הביא ולו עד אחד, או ראייה כלשהי, המעידה על קיום החתונה באותו מועד, על אף שהדעת נותנת שאם אכן שהה בחתונה, וודאי נצפה על ידי רבים. כאמור, רק בעדותו בבית המשפט טען כי הלך לחתונה של קרוב משפחתו אך אינו זוכר היכן היה בדיוק באותו יום.

(-) הסברי המערער לכוויות בידיו לא אומתו - גרסת המערער לפיה נכווה בידיו עת היה לבדו, בשעת לילה מאוחרת, במטע זיתים השייך למשפחתו, בשל תקלה ברכבו מסוג יונדאי גטס שגרמה להתחממות הרדיאטור לא הוכחה. המערער לא הוכיח שבכלל היה לו רכב מסוג יונדאי גטס. המערער לא הציג מסמך כלשהו המלמד על תיקון התקלה. ובכלל, מה עשה המערער בשעת לילה במטע זיתים, ומדוע התחמם הרדיאטור בשעת לילה? סתם המערער ולא פירש.

המערער סיפר שמכר את היונדאי גטס לחלקים לבחור בשם מוחמד אטרף מדבוריה אך לא הביא כל ראייה לכך, ואף לא אותר אדם בשם זה.

(-) הזמן שחלף מעת שהמערער נכווה ועד שפנה לקבלת טיפול רפואי - המערער ניגש לקבל טיפול רפואי רק שלושה-ארבעה ימים לאחר שנכווה, ללא הסבר מניח את הדעת מדוע לא פנה מיד לטיפול. ובכלל, גרסתו כי ישב במקום במשך כשעתיים לאחר שנכווה ושפך מים על ידו נמצאה על ידי בית משפט קמא, ולא בכדי, כבלתי סבירה בנסיבות העניין.

(-) גרסאותיו הסותרות של המערער בעניין הכוויות - ועדיין בעניין הכוויות, הרי שבחקירתו הראשונה במשטרה טען המערער שפנה לקבל טיפול בביתו שעתיים לאחר שנכווה, בעוד שבחקירתו האחרונה שמר על זכות השתיקה. בחקירתו טען כי סיפר להוריו ולארוסתו את שאירע לו, בעוד בעדותו טען כי איננו זוכר אם סיפר להם ואם חזר לביתו לאחר שנכווה. המערער נמנע מזימונם של בני משפחתו לעדות, ולא הובאה כל ראייה אחרת לתמיכה בטענותיו.

(-) הטריינינג עמו צולם המערער לא אותר - על אף שהמערער אישר כי הוא המצולם בתמונה שאותרה בטלפון הנייד שלו, וכי הטריינינג עמו צולם שייך לו, הוא לא ידע היכן הטריינינג נמצא, העלה מספר גרסאות בנוגע לגורלו, וסירב לחיפוש בביתו.

מול כל הראיות שפורטו לעיל, לא הציב המערער גרסת אליבי; נמצאו סתירות בדבריו; לא ניתן על ידו כל הסבר הגיוני וסביר להימצאות ה-DNA שלו על הגרביים החרוכות שנמצאו בקרבת זמן ומקום לאולם התצוגה; כאשר נשאל על השיחות במנוי 927 לחברו ולקרוביו הוא בחר לשמור על זכות השתיקה ונמנע מזימונם של עדים עמם שוחח בטלפון ואשר היו יכולים לשפוך אור על נסיבות קיום השיחות.

הסינגור המלומד טען כי אילו היה זה המערער שביצע את ההצתה, ניתן היה לצפות כי יסבול מכוויות בכל גופו, באשר בסרטוני האבטחה ניתן לראות אש במכונית הנמלטת. ברם, לא כך עולה מהבגדים שנתפסו במערום. בטריינינג שלבש המצית ניתן להבחין בחור לא גדול בגב, בחור בברדס (הכובע המחובר לבגד) וניתן להבחין כי האש אף לא תפסה את בטנת הברדס, וחור גדול בשרוול הימני באזור הסמוך לכף היד. מכאן, שהטענה כביכול המצית היה אמור להפוך לאבוקה חיה, אין לה על מה שתסמוך.

גם הטענה כי היו אירועי הצתה נוספים באותה לילה אינה יכולה לסייע למערער. כפי שעולה מדוח האירועים במשטרה (ת/28) היו מספר דליקות בשדה קוצים או בשטח פתוח, דליקה בדירה, וכן אירוע הצתה של כלי רכב ברחוב האגוז בנוף הגליל, האירוע היחיד שיכול להיות רלוונטי לענייננו. ברם, באירוע זה ניתן לראות בצילומי מצלמות האבטחה מכונית מזדה בהירה, האש לא אחזה באף אחד מהמציתים, וגם הבגדים שלבשו המציתים באותו אירוע, אינם מתאימים לבגדים שנתפסו במערום פרטי הלבוש.

8. בנקודה זו אומר מילים מספר בנוגע למניע.

המניע יכול לעיתים להוות ראיה נסיבתית. אך כפי שאי הימצאות ראיה פורנזית אינה בבחינת ראיה פוזיטיבית (ראו, לדוגמה, ע"פ 1769/14 סועאד נ' מדינת ישראל, פסקה 33 (27.1.2016); ע"פ 8798/12 נבון נ' מדינת ישראל, פסקה 34 והאסמכתאות שם (30.7.2013)), כך גם היעדר מניע, אינו נזקף בהכרח לזכותו של נאשם.

אדרבה, משהגענו למסקנה כי המערער הוא אותו ביש גדא שכמעט העלה את עצמו באש אך אין לו מניע משל עצמו, בעוד שיש אחרים שיש להם אינטרס להתנכל לעסק, הרי שאין להוציא מכלל אפשרות כי המערער שימש אך כשלוח של אחרים. כך, לדוגמה, נזכיר את תופעת "הפרוטקשן", המאיימת על קיומם של עסקים רבים. במסגרת זאת, דורשים גורמים עברייניים "דמי חסות" מבעלי עסקים, קטנים כגדולים, על מנת "לאבטח" את עסקיהם או בשל סיבה אחרת כלשהי. מן המפורסמות שגורמים אלה מבצעים את זממם באמצעות אחרים, מבלי "ללכלך" ישירות את ידיהם. לכן, העובדה שפלוגי מבצע הצתה, כאשר לו עצמו אין מניע, אינה מפתיעה כלל.

איננו יודעים אם זה המצב בענייננו אם לאו, ולא אמרנו דברים שאמרנו אלא כדי להצביע על כך שאין ליתן משקל להיעדר מניע אצל המערער, שמא נהפוך הוא, והמערער היה אך שלוח של אחרים. בהקשר זה אפנה למכתבה מיום 8.5.2022 של באת כוח חברת ליסקאר, שממנו ניתן ללמוד כי כעשרה ימים לפני האירוע מושא דיוננו, נשרף גם אתר החברה בחיפה בצומת הצ'ק-פוסט, וכי היו גם שני אירועי ירי על סניף החברה בחיפה וניסיון לפגיעה בסניף החברה בפתח תקוה.

9. כוחן של ראיות נסיבתיות אינו נופל מזה של ראיות ישירות, ולטעמי, לעיתים אף עולה עליהן. מכל מקום, בחינת הראיות דנן עומדת במבחן ה"תלת-שלבי" שנקבע בפסיקה: בחינת כל ראיה נסיבתית בפני עצמה; בחינת מסכת הראיות כולה, לצורך קביעה אם משקלן המצטבר של הראיות מוביל למסקנה המפלילה; ולבסוף, העברת הנטל "הטקטי" אל הנאשם, להציע הסבר שעשוי לשלול את המסקנה המפלילה (ראו, מבין רבים, ע"פ 9038/08 נאשף נ' מדינת ישראל, פסקה 13 (15.4.2010); ע"פ 3263/13 בן שטרית נ' מדינת ישראל, פסקה 70 (19.3.2017); ע"פ 1081/14 צעלוק נ' מדינת ישראל, פסקה 50 (18.12.2016); ע"פ 8808/14 פחימה נ' מדינת ישראל, פסקה 41 (10.1.2017); ע"פ 2960/14 חזן נ' מדינת ישראל, פסקה 13 (18.1.2017)). למבחן דו-שלבי ראו ע"פ 6392/13 מדינת ישראל נ' קריאף (21.1.2015).

10. המערער לא עמד כלל בנטל הטקטי שהונח לפתחו. הנה כי כן, לצד שתיקתו של המערער בחקירותיו, שקריו של המערער, אי העלאת טענת אליבי בהזדמנות הראשונה - לצד כל אלה לפנינו הצטברות (aggregation) של מספר ראיות עצמאיות ובלתי תלויות זו בזו, שביניהן בוחקת ראית ה-DNA, כראיית זהב שאף יכולה לעמוד בפני עצמה בהיעדר הסבר סביר מצד המערער. מכל מקום, וכפי שנזדמן לי לומר:

עמוד 7

"בית המשפט בוחן בסוף הדרך את סל הראיות כמכלול, כל ראייה כשלעצמה וכל הראיות בהצטברותן...[...]. הצטברות ראיות שכל אחת מהן כשלעצמה אינה מעבר לכל ספק סביר, מגדילה את הסתברות מסקנתן. הדגש הוא על הצטברות ראייתית, שבתורה מובילה להסתברות ראייתית" (ע"פ 5459/09 אדריאן שוורץ נ' מדינת ישראל, בפסקאות 58-59 (20.7.2015), הדגשות במקור - י"ע).

סוף דבר, ומשקבענו כי דין הערעור על הכרעת הדין להידחות, נפנה עתה לערעור המדינה על גזר הדין.

גזר הדין של בית המשפט המחוזי

11. בגין העבירות בהן הורשע, נגזרו על המערער 27 חודשי מאסר בפועל, מאסר על תנאי של שבעה חודשים, ותשלום פיצויים לאולם התצוגה בסכום של ₪ 85,000. במסגרת גזר הדין, עמד בית המשפט המחוזי, בין היתר, על חומרתה של עבירת ההצגה; ועל הנזק שהיה עלול להיגרם כתוצאה ממעשיו. לאור כל האמור, קבע בית המשפט המחוזי כי מתחם לאולם התצוגה; ולמעשי המערער באישום הראשון נע בין 18-34 חודשי מאסר בפועל בצירוף עונשים נלווים; וכי מתחם הענישה ההולם למעשי המערער באישום השני נע בין 2-6 חודשי מאסר. בהתחשב בכך שלחובת המערער עבר פלילי (גרם מוות ברשלנות), ושהוא ניהל את משפטו עד תום מבלי שנטל אחריות על מעשיו, מיקם בית המשפט את עונשו של המערער על מחצית המתחם, וגזר עליו 27 חודשי מאסר בפועל ועונשים נלווים, כאמור לעיל.

12. המדינה טוענת כי שגה בית המשפט המחוזי כאשר קבע מתחם ענישה הנמוך ממתחם הענישה המקובל בעבירות הצגה, והוא אינו הולם את חומרת העבירה ונסיבות ביצועה. באשר לאישום השני, נטען כי העבירה שביצע המערער מעידה על השתרשותו בעולם העבריינות, וכי בית המשפט המחוזי נפל לכדי טעות כאשר קבע מתחם ענישה אשר נע בין חודשיים לשישה חודשי מאסר. לבסוף, המדינה טענה כי לא היה מקום לקבוע עונש כולל עבור שני האישומים, משום שמדובר בשני אירועים נפרדים, אשר פגעו בערכים מוגנים שונים, ומן הראוי היה להורות על הצטברות העונשים השונים שנקבעו.

דין והכרעה

13. דין ערעורה של המדינה על קולת העונש להתקבל.

הלכה ידועה היא כי אין דרכה של ערכאת הערעור להתערב בחומרת העונש אלא במקרים חריגים בהם ניכרת סטייה ממדיניות הענישה הנוהגת (ע"פ 8381/17 מדינת ישראל נ' איכילוב, פסקה 20 (24.4.2018); ע"פ 9097/05 מדינת ישראל נ' ורשילובסקי, פסקה 8 (3.7.2006); ע"פ 1242/97 גרינברג נ' מדינת ישראל, פסקה 7 (3.2.1998); ע"פ 3091/08 טרייגר נ' מדינת ישראל, פסקה 11 (29.1.2009)). המעשים החמורים שביצע המערער מובילים למסקנה כי המקרה דנן הוא אחד מאותם מקרים חריגים המצדיקים התערבותנו, לאור קולת העונש שנגזר עליו.

14. מרבית המעשים הפליליים, מטבעם, טומנים בחובם ממד של חוסר וודאות. החל מגניבה וכלה ברצח - מבצע

עמוד 8

העבירה יודע כיצד האירוע יתחיל אך אין הוא יודע כיצד יתפתחו הדברים, ובאיזה אופן האירוע יגיע לקיצו. גם אם המבצע משער שתתקבל תוצאה כלשהי, או מקווה לה, קשה לדעת כיצד "יתגלגל" האירוע, ומה תהיינה השלכות מעשיו בטווח המידי. כך גם מעשה ההצתה, הטומן בחובו ממד רב יותר של חוסר ודאות.

מעשה ההצתה יוצר מצב ומקום סיכון שלאדם אין שליטה עליו - אש. רבות נכתב על המסוכנות שטמונה בעבירת ההצתה (ראו, למשל: ע"פ 4311/12 סורי נ' מדינת ישראל, פסקה 3 (8.11.2012); ע"פ 8347/19 מיהרט נ' מדינת ישראל, פסקה 13 (17.3.2020); ע"פ 3210/06 עמארה נ' מדינת ישראל, פסקה ה(1) (18.3.2007) (להלן: עניין עמארה); ע"פ 2939/19 חלפון נ' מדינת ישראל, פסקה 6 (2.2.2020); ע"פ 4036/13 אמארה נ' מדינת ישראל, פסקה 6 (5.10.2014)). האש היא אכזרית. היא חמקמקה. היא עוצמתית. הסכנה הטמונה בה היא רבה, ותוצאותיה אין לשער. האש יכולה להתפשט תוך שניות ודקות. היא יכולה לגרום לנזק אדיר לרכוש. היא יכולה לגרום למוות. האש לא מבדילה בין אדם אחד לאחר, או בין מי שמעורב בסכסוך כלשהו - "היעד" של מבצע העבירה - לבין צד שלישי חסר מזל אשר היה במקום הלא נכון בזמן הלא נכון (וראו, להמחשה, ע"פ 2356/17 רגבי נ' מדינת ישראל, פסקה 6 (29.6.2020) (להלן: עניין רגבי), שם הצתת דירה גרמה למות השכנה). לא בכדי הביטוי "כאש בשדה קוצים" מצא מקומו בשפתנו - באש יש פוטנציאל להרס ולחורבן, והיא מתפשטת במהירות. מי שמבצע את עבירת ההצתה, למעשה לוקח בחשבון שמרגע השלכת הגפרור, הגחל, או הסיגר, משתנה נוסף נכנס לתמונה, עליו אין לו שליטה, ושהנזק הפוטנציאלי ממנו הוא רחב היקף - האש. האש היא מאבות הנזיקין במשפט העברי "תצא אש ומצאה קוצים ונאכל גדיש או הקמה" (שמות כ"ד, ה'). אוי לגפרור שהצית להבה, ולא בכדי אנו מוצאים בפסיקה הנוגעת לעבירת ההצתה ביטויים בנוסח "ראשיתה גפרור ואחריתה עלולה להיות שערי מוות" (עניין עמארה, בפסקה ה(1)); "מעשה הצתה ראשיתו ידועה, ואחריתו מי ישורנה" (ע"פ 6466/18 ראגאבי נ' מדינת ישראל, פסקה 12 (1.5.2019)).

ברור, אם כן, מדוע קבע המחוקק עונש מאסר כה חמור בצדה של עבירת ההצתה - 15 שנות מאסר בפועל. מעבר לערכים עליהם עבירה זו מבקשת להגן, כמו שמירה על בטחון הציבור ועל הסדר הציבורי, לעבירת ההצתה פוטנציאל נזק חמור (עניין רגבי, בפסקה 6; ע"פ 6720/16 מדינת ישראל נ' פלוני והאסמכתאות שם (7.3.2017)). בעוד פעולת ההצתה כשלעצמה מצויה בשליטת המבצע ובמודעותו, תוצאות ההצתה אינן תמיד ידועות וקשה לחזותן מראש.

15. מנעד הענישה בעבירות ההצתה הוא רחב, ונקבע בהתאם לנסיבות כל מקרה ומקרה (ראו ע"פ 8337/20 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 7 (4.5.2021)). במקרה דנן, אמנם מעשה ההצתה נעשה בשעת לילה מאוחרת, כאשר אין אנשים באולם התצוגה או בקרבת המקום, והפסיקה הכירה בכך ש"הצתה באזור תעשייה שלא בשעות העבודה טומנת בחובה פוטנציאל נמוך יותר לפגיעה בנפש, מאשר הצתה באזור מגורים או אזור תעשייה בשעות העבודה" (ע"פ 334/14 האס נ' מדינת ישראל, פסקה 4 (31.3.2015)). ברם, נסיבות האירוע חמורות במיוחד, באופן שמצדיק החמרת הענישה באופן משמעותי. עניינו בהצתה בחבורה לאחר תכנון קפדני, כשהמערער הוא המבצע העיקרי של מעשה ההצתה. הורתה של ההצתה בעבירת ההתפרצות, שהיא עבירה העומדת בפני עצמה והעונש בגינה עומד על שבע שנים כאמור בסעיף 407(ב) לחוק העונשין. הפורצים הצטיידו במיכל מלא בליטרים רבים של דלק, בפטיש, ובאקדח או חפץ הנחזה להיות אקדח, ולאחר הפריצה האלימה לבית העסק העלו אותו באש. כתוצאה ממעשיו של המערער נגרמו נזקים חמורים לאולם התצוגה ולרכבים שהוצתו, נזק ישיר בסך של למעלה ממיליון ₪. לא למותר לציין כי אולם התצוגה נמצא בקומת קרקע של מבנה בן מספר קומות, והאש עלולה הייתה להתפשט לקומות נוספות.

16. יכול הטוען לטעון כי עניינו בעבירת רכוש גרידא, ועל כן, במנעד הענישה בגין עבירות הצתה, המקרה דנן

ממוקם בצד הענישה המקלה.

ולא היא. ראשית, כאשר מציתים מבנה, גם בשעת לילה מאוחרת, יש לקחת בחשבון הימצאותו של אדם במבנה. שנית, ושמא עיקרו של דבר, יש לקחת בחשבון את הפגיעה בתחושת הביטחון האישי של הציבור הקרוב והרחוק. בשנים האחרונות, ההצתה הפכה לכלי שנועד להטיל אימה ופחד. ממכתבה הנ"ל של באת כוח ליסקאר, עולה כי נפגעה תחושת הביטחון האישי של עובדי אולם התצוגה אשר התקשו להתאושש לאחר האירוע וכי קשה היה לאחות את השברים ולגרום לחברה לחזור ולתפקד. לכך יש להוסיף כי האירועים פגעו בהכנסות החברה ובתדמיתה, והעלו את פרמיות הביטוח לכל סניפי החברה בסכומי עתק. הדעת נותנת כי מעבר לפגיעה בביטחון עובדי החברה ואולם התצוגה, נפגעה גם תחושת הביטחון של בעלי עסקים נוספים בכלל ובעלי העסקים הסמוכים לאולם התצוגה בפרט.

מעשי המערער לא גרמו בסופו של יום לפגיעות בנפש, אך פוטנציאל הנזק הגלום בהם הוא גבוה במיוחד - החל מפגיעה פוטנציאלית בעוברי אורח או באדם אשר היה יכול לחלוף בקרבת מקום, וכלה בפגיעה לבתי עסק ולרכוש סמוכים.

17. עוד לצד החומרה נוסף שהמערער לא שיתף פעולה עם רשויות החקירה, ולא חשף את זהות שותפיו למעשה שלא אותרו עד היום ואת התנהלותו העבריינית מושא האישום השני. העובדה שהמערער לא חשש להעלים את הטלפון הנייד כשהוא בעיצומה של חקירה משטרתית, מעידה לא רק על כוונה לשיבוש החקירה, אלא גם על עזות מצח ואי מורא מהדין. המערער ניהל למעשה הגנת סרק ובחר לנהל את ההליך עד תומו, מבלי שנטל אחריות על מעשיו או הביע חרטה, כך שגם בהיבט זה, המערער אינו זכאי להקלה בעונשו.

18. כל אלו מובילים למסקנה כי העונש שהושת על המערער לא משקף את חומרת מעשיו, אין בו כדי לבטא את סלידת החברה מהם, את גובה הנזק בפועל ובכוח שגרמו מעשיו, ואת חשיבות שיקול ההרתעה הכללית.

העונש שהושת על המערער בבית משפט קמא אינו משקף את הנחישות שבה יש לפעול אל מול עבירת ההצתה. הגיעה אפוא העת להעלות באופן משמעותי את רף הענישה בעבירות הצתה, כאשר העונש הוא המסר אל מול המסר העברייני האלים שבמעשה ההצתה.

לאור זאת, אציע לחברי להעמיד את עונשו של המערער על חמש שנות מאסר, חלף 27 חודשי המאסר שנגזרו עליו על ידי בית המשפט המחוזי. זאת, תוך שלקחתי בחשבון שאין דרכה של ערכאת ערעור למצות את העונש, וכי העלאת רף הענישה בעבירות הצתה בנסיבות כגון דא או בעבירות הצתה שבבסיסן תופעת 'פרוטקשן' או כדרך לפתרון סכסוכים עסקיים "צריכה להיעשות בהדרגתיות, תוך בחינה כפולה של רף הענישה הנוהג, הן ביחס לעבירות הקונקרטריות שבפניו, והן ביחס לעבירות אחרות בדיני העונשין" (השוו ע"פ 2247/10 ימיני נ' מדינת ישראל, פ"ד סד(2) 666, 774 (2011)).

19. סוף דבר, ערעור המערער על הכרעת הדין נדחה, וערעור המדינה על גזר הדין מתקבל, באופן שעונש המאסר יעמוד על 5 שנות מאסר בפועל. יתר רכיבי גזר הדין יעמדו על כנם.

שׁוֹפֵט

עמוד 10

השופט נ' סולברג:

אני מסכים.

שופט

השופטת ר' רונן:

אני מסכימה.

שופטת

לפיכך הוחלט כאמור בפסק דינו של השופט י' עמית.

ניתנה היום, כ'באב'התשפ"ב (17.8.2022).

שופטת

שופט

שופט
